



## En gjennomgang av partienes programutkast

Kirkerådet har fra Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn fått en liste over de forskjellige partienes programutkast når det gjelder spørsmål om tro og livssyn. Kirkerådet har gått gjennom dokumentet og oppdatert det i tråd med partienes siste endringer i arbeidet med program for Stortingsvalget. Alle partiene er ikke ferdig med programarbeidet sitt enda. Direktøren vil i møtet oppdatere Kirkerådet på status for de forskjellige partiprogrammene.

Oslo, 1. mars 2017  
Øyvind Meling

# En gjennomgang av partienes programutkast

*Per 28. februar 2017. Alt som ikke står i kursiv er direkte sitater fra de ulike dokumentene, men avsnitt/punkter er ikke nødvendigvis i riktig rekkefølge eller sammenhengende.*

## Sosialistisk Venstreparti (SV)

*Landsstyrets endelige forslag til arbeidsprogram, januar 2017*

### En sekulær stat med frihet for enkeltmennesket

Alle mennesker har krav på reell religions- og meningsfrihet. Verken staten eller offentlige institusjoner bør ta stilling i religiøse spørsmål, men bidra til at alle borgere over 15 år skal stå fritt til å velge livssyn og religiøs praksis. Religionsfrihet innebærer også at mennesker ikke utsettes for religiøs kontroll og tvang. Den viktigste kampen for frigjøring i trossamfunnene skjer nedenfra, og SV vil støtte feministiske, kvinnefrigjørende og skeive initiativer i trossamfunnene.

SV vil:

**DISSENS 8: Et mindretall på fem bestående av Eirik Faret Sakariassen, Andrea Sjøvoll, Hilde Mari Bjørke, Ådne Naper og Mina Finstad Berg ønsker å legge til punktet under:**

- Innføre krav om selvbestemmelse og 15 års aldersgrense for rituell omskjæring.
- Gi økonomisk hjelp mot diskriminering gjennom å støtte et mangfold av organisasjoner som arbeider for å styrke rettighetene til kvinner og LHBT-befolkningen innenfor religiøse samfunn.
- Stoppe støtte til diskriminering ved å fjerne statsstøtten til trossamfunn som benytter seg av unntaksadgangen i likestillingsloven, og innføre en lav obligatorisk medlemsavgift for de trossamfunn som ønsker å motta statsstøtte. Vi vil jobbe for at ingen skal regnes for å ha en tilknytning til et trossamfunn uten å faktisk være medlem.
- Tilby utdanning av religiøse ledere i Norge, for å bidra til å sikre at norsk språk og felles verdier som demokrati, likestilling, menneskerettigheter og yringsfrihet får en naturlig plass i alle trossamfunn.
- Endre Grunnloven slik at paragrafer som henviser til en særskilt religion endres eller fjernes.
- Statlig støtte skal kunne nektes hvis et trossamfunn bidrar til å spre ekstremisme eller oppfordrer til alvorlig sosial kontroll mot kvinner eller skeive.
- At kommunene overtar ansvaret for drift av gravlundene, for å sikre likeverdig behandling av alle livssyn.
- At skillet mellom stat og kirke fullføres. Gode arbeidsforhold, lønns- og pensjonsvilkår for de ansatte i Den norske kirke, som tidligere har hatt staten som arbeidsgiver, må sikres i denne prosessen.

(Mindretallsforslag i SV:

- Endre KRLE-faget. Kunnskap om forskjellige livssyn og religioner er nødvendig for å utvikle forståelse og respekt for våre medmennesker. SV vil innføre et felles, mangfoldig og sekulært

# Arbeiderpartiet

*Sentralstyrets forslag, januar 2017*

## **TROS- OG LIVSSYNSPOLITIKK**

Norge har en kristen og humanistisk arv. Denne arven tar vi med oss i møte med dagens mangfoldige samfunn.

Trosfrihet er en menneskerett. Samtidig står friheten til å tro og utøve sin religion side om side med friheten til å ikke tro, konvertere, frafalle eller kritisere religion.

Religion er ikke bare en privatsak for den enkelte. Det er også et offentlig anliggende når det gjelder økonomisk støtte fra det offentlige, når tros- og livssynssamfunnene bidrar til velferden i samfunnet gjennom frivillige fellesskap, eller når noen utsettes for tvang eller undertrykking i religionens navn.

For mange mennesker utgjør tros- og livssynssamfunnene viktige fellesskap. De har betydning for tilhørighet og identitet og kan være et ankerfeste for frivillig engasjement i lokalsamfunnet.

Når tros- og livssynssamfunnene kan være så viktige for enkeltmenneskene, er innsyn til og utsyn fra disse samfunnene like viktig for storsamfunnet. På de fleste andre områder av samfunnet vårt stiller vi krav til demokrati, åpenhet og representasjon. Nå er det på tide å gjøre det samme overfor tros- og livssynssamfunnene. Kravene som stilles, skal ivareta trosfriheten og ikke gripe inn i tros- og livssynssamfunnenes teologi.

Arbeiderpartiet vil:

- Hovedlinjene i finansieringsordningen av tros- og livssynssamfunn skal sikre forutsigbarhet og vil være som i dag, med unntak av at vi vil:
- Se nærmere på beregningsgrunnlaget for støtten og vurdere om kriteriene er tilstrekkelige og relevante
- Gjennomføre en vesentlig økning av minimumskravet til antall medlemmer for å få økonomisk støtte, fra dagens krav om 10 medlemmer
- Stille krav i forbindelse med økonomisk støtte til tros- og livssynssamfunnene om:
  - o Minst 40 prosent representasjon av kvinner i styringsorganer som forvalter statlig støtte. Kravet gjelder ikke organer som tar stilling til teologiske spørsmål, og vil først gjelde fra 2020
  - o Demokratisk valgte representanter i styringsorganene som forvalter den statlige støtten. Kravet gjelder ikke organer som tar stilling til teologiske spørsmål, og vil først gjelde fra 2020
- Stille krav til personer som kommer til Norge for å praktisere som religiøse ledere at de skal ha eller skaffer seg kunnskap om den religiøse rådgivningsrollen i møte med vold i nære relasjoner, eksilerfaringer og sentrale verdier i det norske samfunnet.
- Opprette en egen likestillingspott som tros- og livssynssamfunn kan søke om midler til likestillingsarbeid fra
- At offentlige institusjoner som sykehus, sykehjem og fengsel tilrettelegger for at pasienter og innsatte får anledning til å ivareta tros- og livssynsutøvelse ved samtaler med prest eller et tilsvarende tilbud for personer med en annen religiøs tilhørighet

- Kreve åpenhet fra tros- og livssynssamfunn om pengegaver (og annen materiell støtte) fra utlandet, og utrede på hvilket grunnlag utenlandske gaver eller økonomisk støtte kan begrenses
- Sikre at skilsmisse etter norsk lov respekteres av de ulike tros- og livssynssamfunnene og motvirke fremvekst av religiøse domstoler
- At valgordningen i Den norske Kirke sikrer at medlemmer til lokalt, regionalt og sentralt nivå organiseres gjennom direkte valg og gjennomføres samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet til, kommune- og fylkestingsvalgene
- Legge til rette for at Sjømannskirken fortsatt skal være et viktig kirkelig, kulturelt og sosialt møtested for nordmenn i utlandet, blant annet gjennom et særskilt tilskudd
- Legge til rette for midler til lokale dialogtiltak tros- og livssynssamfunn i mellom, og mellom disse fellesskapene og samfunnet for øvrig

Dissens fra Mani Hussaini og Anniken Huitfeldt: nytt kulepunkt på linje 3043:

- Utvikle religions- og livssynsfaget til et mer inkluderende fag og dermed fjerne 'K' fra KRLE-faget

## Miljøpartiet De Grønne (MDG)

*Programkomiteens endelige programutkast*

### **Religion og livssyn**

Tros- og livssynsfrihet er en grunnleggende menneskerett og en forutsetning for et fritt samfunn. Et godt samfunn har rom for hele mennesket, også for den enkeltes religiøse identitet eller livssyn.

Tros- og livssynssamfunn er viktige samfunnsinstitusjoner, og både religiøse og ikke-religiøse livssynssamfunn har en naturlig plass i den offentlige debatten og i det offentlige rom. Aktiv religionsdebatt er en del av et åpent og demokratisk samfunn, og forutsetter et sterkt vern av ytringsfriheten, både for kritikk og forsvar av ulike livssyn.

Samtidig setter økende religiøst mangfold nye spørsmål på agendaen, og vi må ta stilling til nye utfordringer knyttet til enkeltmenneskets rett til å utøve sitt livssyn, til religionens plass i det offentlige rom og til forholdet mellom tros- og livssynsfrihet og andre grunnleggende menneskerettigheter.

De Grønne vil:

1. Likebehandle alle tros- og livssynssamfunn.
2. Sikre tros- og livssynssamfunn selvråderett i tros- og ansettelsesspørsmål.
3. Sikre vern mot diskriminering på bakgrunn av livssynstilhørighet og kulturell tilhørighet.
4. Ha en livssynsnøytral formålsparagraf for skolen og barnehagen.
5. Erstatte faget KRLE med FRED (filosofi, religion, etikk, demokrati) som et inkluderende og mangfoldig religions- og livssynsfag i norsk skole.
6. Arbeide for en livssynsnøytral ekteskapslov.
7. Gi kommunene ansvaret for organisering av gravplasser og arbeide for flere gravplasser tilpasset alle livssyn.

8. Overføre ansvaret for vedlikehold av middelalderkirker og andre vernede bygg i kirkens eie til staten.
9. Legge til rette for etablering av livssynsflexible seremonirom.
10. Verne om friheten til å kle seg som man selv ønsker, og gå mot lovregulering av ansiktsdekkende hodeplagg i det offentlige rom.

## Senterpartiet

*Programkomiteens endelige utkast 6. januar 2017*

### **Kirke og livssyn**

Religion og livssyn er en grunnleggende dimensjon i mange menneskers liv. I tillegg til å være et trossamfunn, er Den norske kirke også en viktig tradisjons- og kulturbærer. Senterpartiet mener at kirke, religion og livssyn fortsatt bør være et offentlig anliggende. Både staten og kommunene spiller en viktig rolle for å understøtte folks mulighet til å utøve tro og livssyn.

Senterpartiet mener at staten fortsatt skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk. Vi mener at det i et pluralistisk samfunn som vårt er nødvendig med en stat som likebehandler alle innbyggere, og bidrar til å gjøre retten til tros- og livssynsutøvelse reell. Mangfoldet av trosretninger og livssyn i befolkningen må reflekteres i politisk, økonomisk, juridisk og institusjonell likebehandling av tros- og livssynssamfunn. Senterpartiet mener at endringene i kirkeordningen, og det at Norge i større grad har blitt et flerreligiøst samfunn, gir behov for utviklingen av en mer helhetlig tros- og livssynspolitikk.

Senterpartiet vil avvente videre utredninger og drøftinger i de kirkelige organer og organisasjoner før det er aktuelt å ta stilling til nye reformer. Spørsmålet om å oppheve kirkeloven og erstatte statens lovregulering med en kortfattet rammelov, må derfor avvente til dette arbeidet foreligger.

Senterpartiet mener at Opplysningsvesenets Fond skal føre en ansvarlig forvaltning som bidrar til å øke fondets verdier og avkastning til kirkelige formål. Det er samtidig avgjørende at dette skjer på en samfunnsmessig ansvarlig måte, i tråd med sentrale etiske verdier og i forståelse med lokale interesser.

### **Senterpartiet vil:**

- Sikre en økonomisk likebehandling og ikke-diskriminering av alle tros- og livssynssamfunn.
- Opprettholde en egen kirkelov for regulering av forholdet mellom Den norske kirke og staten.
- At soknet fortsatt skal være den grunnleggende enhet i Den norske kirke med status som selvstendig rettssubjekt.
- At det fortsatt skal være prestedtjeneste i hvert sokn, prost i hvert prosti og biskop i hvert bispedømme.
- Sikre Den norske kirke forutsigbare økonomiske rammebetingelser som ivaretar lokal tilstedeværelse tilsvarende som dagens struktur.
- Videreføre den finansielle ansvarsdelingen mellom staten og kommunene.
- Videreføre lokalsamfunnets ansvar for kirkebygg og gravplass.
- Opprettholde begge lokalkirkelige organer; de kirkelige fellerådene og menighetsrådene, men tydeliggjøre arbeidsfordeling. Menighetsrådenes innflytelse bør styrkes.
- Legge til rette for økt medlemsinnflytelse og ytterligere demokratisering av Den norske kirke.
- At det fortsatt skal være adgang til å avholde skolegudstjenester, men at deltakelse må være frivillig.

– At regelverket for støtte til trossamfunn endres, slik at det kun gis støtte for de medlemmer som er norske statsborgere.

*Dissens fra Eide, Gram og Toppe: Punktet over strykes.*

– Støtte språkkrav og introduksjonsprogram for religiøse ledere fra utlandet.

– Støtte restriksjoner når det gjelder finansiering av trossamfunn fra utlandet.

## Kristelig Folkeparti (KrF)

*Andreutkast, november 2016*

Tro er en viktig del av det å være menneske. Religionsutøvelse har en naturlig plass i det offentlige rom, og det må legges til rette for at mennesker skal få utøve sin tro i ulike trossamfunn, forsamlinger og trosfellesskap, og tilsvarende for andre livssyn.

KrF vil

- at mennesker med nedsatt funksjonsevne som mottar offentlig omsorg sikres mulighet til trosutøvelse og aktiv deltakelse i tros- og livssynssamfunn.
- øke bevisstheten hos helsepersonell om å ivareta pasienters åndelige behov og jobbe for at døende pasienter skal ha gode muligheter for samtale med prest eller annet trospersonell i henhold til deres eget livssyn.
- jobbe for nulltoleranse for diskriminering og trakassering uansett kjønn, etnisk bakgrunn, funksjonsevne, livssyn eller seksuell orientering.

For KrF er det viktig at skolen skal bygge på grunnleggende verdier i vår kristne og humanistiske kulturarv. Skolens formålsparagraf må brukes mer aktivt inn i skolehverdagen. KrF ønsker en skole der det er rom for elever som hele mennesker, og også deres ulike religioner og livssyn. Elever må ha rett til å bruke lokaler i skoletiden gratis, også til egenstyrt religiøs aktivitet. Her må elevene også kunne invitere voksne ledere utenfra som ressurspersoner uten at dette går ut over retten til lokaler. Det må fortsatt være rom for å kunne ha skolegudstjenester der dette er ønskelig, samtidig som det sikres at elever som ikke ønsker å delta på dette, må få et fullverdig alternativt opplegg.

### **Friskoler**

Friskoler godkjent ut fra alternativ pedagogikk eller religiøst grunnlag utgjør et viktig alternativ og supplement til den offentlige skolen. Foreldre må ha rett til å velge en annen skoletype for barna sine enn det som det offentlige tilbyr. Dette handler blant annet om retten til å velge oppdragelse i tråd med egen overbevisning. KrF vil ha en formålsstyrt friskolelov som legger til rette for skoler med alternativ pedagogikk, livssynsmessig grunnlag eller skoler med en spesiell egenart som representerer et alternativ til den offentlige skolen.

Det er viktig at friskolene sikres gode arbeidsvilkår og kan ha et økonomisk fundament på nivå med offentlige skoler. Alle kostnader, også hus- og investeringskostnader, må legges til grunn for tilskuddsberegningen. Friskolene må fortsatt sikres retten til å ansette pedagogisk personale som står inne for den enkelte skoles egenart.

KrF vil

- sikre retten til å starte og drive friskoler basert på alternativ pedagogikk eller livssyn.
- ha en formålsstyrt friskolelov.
- øke driftstilskuddet til friskoler.
- innarbeide huskostnader og investeringskostnader i tilskuddsgrunnlaget.

- ikke åpne for at det skal kunne tas ut utbytte fra friskoler som mottar statstilskudd etter friskoleloven.

## **ET SAMFUNN MED Plass FOR TRO OG LIVSSYN**

Et godt samfunn har rom for hele mennesker, med den religiøse identiteten og det livssynet hver enkelt har. Et slikt samfunn forsøker ikke å presse religionen ut av det offentlige rom, men legger til rette for menneskers mulighet til å utøve sin tro. Et slikt samfunn verdsetter troens betydning for enkeltmennesker og religionens betydning for samfunnet.

### **Kulturtradisjon og trosopplæring**

I Norge har vi en tusenårig kristen kulturtradisjon. Kristne og humanistiske verdier har ligget til grunn for utformingen av at det samfunnet vi lever i, og denne historiske plattformen for vårt samfunn må videreføres og verdsettes. Samtidig har vi et mer mangfoldig samfunn i dag enn noen gang tidligere. For å gi plass til det mangfoldet er det en forutsetning at man ikke hindrer forskjeller å være synlige, men heller gir mennesker mulighet til å kjenne sine røtter og vite hvordan vår kultur er formet. På den måten kan vi stå støtt og trygt i møte med det ukjente og med hverandre. Også for første- og andregenerasjons nordmenn er det nødvendig å få kompetanse på å forstå det samfunnet vi lever i. For å få til det må religionsundervisningen på skolen ha stor vekt på kristendommen som på en unik måte har formet vår historie og vårt samfunn. Trossamfunnene må få tilstrekkelige midler til å drive med trosopplæring, og skolen må ta formålsparagrafen aktivt i bruk.

### **Trosfrihet og trossamfunnenes selvstendighet**

Religions- og livssynsfrihet er en grunnleggende menneskerettighet og må ligge til grunn for religions- og livssynspolitikken. Reell trosfrihet forutsetter åpenhet for og gode rammebetingelser for trossamfunnene. Dette gjelder mulighet til å bygge sine gudshus, utøve sin tro og bruke religiøse symboler slik det er naturlig for den enkelte. Tros- og livssynssamfunn skal ha rett til å organisere seg ut fra sine egne premisser, og rett til fritt å velge sine ledere. Minoriteter skal ikke ha mindre rom for sin tro og sitt livssyn enn majoriteten. Det innebærer at minoriteter noen ganger må ha mulighet til å kompensere for at de fleste ordninger er formet for å passe majoriteten. Dette gjelder for eksempel mulighet til å feire sine høytider og tilgang på religiøst akseptabel mat.

Hatefulle ytringer som rammes av straffeloven og oppfordring til bruk av vold kan ikke aksepteres som en del av fri religionsutøvelse i Norge. Slike ytringer er uforenlig med de fellesverdiene som den norske staten bygger på.

Samfunnet må legge til rette for at barn og unges rett til åndelig utvikling i henhold til barnekonvensjonen blir oppfylt. Alle barn har rett til å ha en tro og leve ut sin tro. Foreldreretten gir foreldrene et hovedansvar for å gi barna det beste de har funnet, også av livssyn. Dette må kombineres med barnas rett til selv å ta valg i tråd med barnets gradvise modning.

I livets siste fase eller ved plutselige kriser, ønsker mange pasienter og pårørende å samtale med en religiøs leder eller mentor. Mange sykehjem og sykehus mangler rutiner for kontakt med slike representanter fra andre trossamfunn enn Den norske kirke. Det bør etableres et nettverk slik at institusjonene enkelt kan få kontakt med religiøse ledere når pasienten ber om det. Det bør sikres gode strukturer i kommunal beredskap for kontakt med representanter for tros- og livssynssamfunn i kriser med behov for kontakt med pårørende.

Retten til å utøve sin tro omfatter også rett og mulighet til å bygge eller leie forsamlingslokaler. Støtteordningene til private kirkebygg og forsamlingslokaler må beholdes og styrkes og suppleres med støtte til leie av lokaler. Trossamfunn må omfattes av en ordning med momsfristak for frivillige organisasjoner.

Elever må ha rett til å bruke lokaler i skoletiden gratis, også til egenstyrt religiøs aktivitet. Her må elevene også kunne invitere voksne ledere utenfra som ressurspersoner uten at dette går ut over retten til lokaler.

### **Den norske kirke**

Den norske kirke har etter kirkeforliket fremdeles en spesiell stilling og rolle i det norske samfunn. Den skal derfor tilføres ressurser som gjør at den kan være til stede i hele landet, utføre kirkens oppdrag og gi mennesker gode tjenester i alle livssituasjoner.

Trosopplæringsreformen er den viktigste kirkelige reformen i nyere tid. Reformen har fornyet folkekirken og har gitt gode tilbud til bredden av folkekirkenes medlemmer. Statens overføring til Den norske kirke må økes for å sikre at finansieringen av reformen er på et nivå som gir et godt tilbud til alle også nå når Den norske kirke ikke lenger er en statskirke.

For at Den norske kirke skal fortsette å være en landsomfattende folkekirke, er vi avhengig av en prestedtjeneste i alle lokalsamfunn. Derfor er det viktig å sikre et tilstrekkelig antall prestestillinger.

Veldig mange av våre kirker er preget av manglende vedlikehold og sikring, og er i svært dårlig forfatning. Samtidig er kirken et av lokalsamfunnenes viktigste samlingspunkt. Til tross for kommunenes klare ansvar for å vedlikeholde kirkene, mener vi kirkene representerer så store nasjonale verdier at det er nødvendig med et statlig løft for å sette i stand fredede og verneverdige kirker.

Kirkens organisering og økonomi skal videre utredes, og KrF vil legge stor vekt på hva kirkens egne organer anbefaler. KrFs utgangspunkt er at Den norske kirke er et trossamfunn, og at staten ikke skal bestemme over indre anliggender.

KrF vil

- sikre alle reell tros- og religionsfrihet.
- legge til rette for dialog mellom mennesker som tilhører forskjellige religioner og livssyn gjennom økonomisk støtte til paraplyorganisasjoner for trossamfunnene.
- ha en fullfinansiering av trosopplæringsreformen og sikre at små menigheter og trossamfunn får en tilstrekkelig andel av midlene.
- at Den norske kirkes handlingsfrihet skal sikres gjennom en lov for Den norske kirke som gir kirken mulighet til å organisere sitt indre liv gjennom kirkens egne organer. Kirkeordningen må omfatte en finansieringsordning som sikrer kirken og andre tros- og livssynssamfunn likeverdig finansiering.
- videreføre ordningen med at Den norske kirke har ansvaret for gravferdsforvaltningen.
- ha finansieringsordninger som likestiller Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn.
- opprettholde tilskuddsordningen til private kirkebygg og andre gudshus og vurdere om bevilgningene til ordningen er tilstrekkelige med tanke på økningen i byggekostnader de senere årene.
- legge til rette for at det kan bygges flere livssynsnøytrale seremonirom.
- sikre alle trossamfunn rett til å bestemme i lærespørsmål og ansettelse.
- sikre trossamfunn med vigselfrihet fortsatt rett til ikke å måtte vie i strid med sin lære.
- sikre retten til å uttrykke tro gjennom bruk av religiøse symboler, smykker eller plagg i det offentlige rom så lenge dette ikke er til hinder for læring, deltakelse eller å løse arbeidsoppgaver.
- sikre alle elever rett til å starte og drive elevstyrte livssynsbaserte aktiviteter som for eksempel skolelag.



- utvide retten til ulønnet permisjon på helligdager for religiøse minoriteter fra to til fire dager årlig.
- at institusjoner som sykehjem, fengsler og sykehus så langt det er mulig skal servere mat som er akseptabel for religiøse minoriteter, og legge til rette for samtaler med representanter for tros- og livssynssamfunn.
- sikre at alle som mottar helse- og omsorgstjenester får oppfylt sin rett til å praktisere sin tro eller livssyn.
- at det jødiske miljøet i Oslo og i Trondheim og andre trossamfunn som opplever trusler skal få økonomisk støtte for sikringstiltak og vakthold i de periodene det er nødvendig.
- at det gis tilbud om et introprogram for religiøse ledere fra utlandet.
- videreføre teologi som universitetsfag og åpne for ikke-kristne former for teologi om det er behov for det.

## Venstre (V)

*Andreutkast, Venstres stortingsvalgprogram 2017 – 2021*

### Tros- og livssynsfrihet

I et liberalt samfunn er den enkeltes livssyn et personlig anliggende, og toleranse og respekt for andres valg og ytringer er selvsagt. Staten skal verken diskriminere eller favorisere livssyn. Venstre forsvaret alles rett til å tro og alles rett til ikke å tro. Det inkluderer retten til å bruke religiøse og kulturelle plagg eller benytte religiøse symboler i det offentlige rom. Den enkeltes tros- og livssynsfrihet har som all annen frihet sin begrensning idet den kommer i konflikt med andre menneskers grunnleggende rettigheter. Dette gjelder særlig barns rettigheter. Venstre vil jobbe mot inngrep og brudd på barns grunnleggende rettigheter som påføres dem uansett årsak, herunder også forhold knyttet til utøvelse av tro og livssyn. Venstre vil fjerne de gjenværende bindingene mellom stat og kirke. En sekulær stat kan likevel føre en helhetlig og aktiv tros- og livssynspolitik, med respekt for de ulike livssynssamfunns egenart og med finansieringsordninger som ivaretar prinsippet om likebehandling. Kirken og andre tros- og livssynssamfunn er viktige samfunnsinstitusjoner, og religiøse ytringer har en naturlig plass i samfunnslivets debatter og offentlige rom. Det er likevel naturlig at medlemmene selv bidrar slik vi krever i andre organisasjoner som mottar statsstøtte. Derfor vil vi på sikt redusere statens andel i finansiering av tros- og livssynssamfunn, og vurdere nye finansieringsmodeller, herunder kirkeskatt etter svensk modell. Når bindingene mellom stat og kirke oppheves, mener vi at det er nødvendig å tydeliggjøre at det er sivil lovgivning og ikke teologisk forståelse som regulerer ekteskap. Vi vil ha en borgerlig vielse der staten legger de juridiske rammene. Deretter kan tros- og livssynssamfunn velge om, hvordan og hvor de måtte ønske å tilby ulike former for velsignelse eller markering.

Venstre vil:

- Fullføre skillet mellom stat og kirke ved å fjerne gjenværende henvisninger til bestemte kirkesamfunn og trosretninger i Grunnloven
- Gjøre formålsparagrafene for skolen og andre offentlige institusjoner livssynsøytrale
- Skille tydelig mellom den verdslige og den livssynstilknyttede delen av ekteskapsinngåelsen, og innføre borgerlig ekteskapsinngåelse som en generell ordning
- Fjerne K i KRLE-faget i grunnskolen
- Ikke sette krav til politiske standpunkt utover støtte til demokratiet og menneskerettighetene når trossamfunn eller organisasjoner med religiøst fundament mottar offentlig støtte
- Sikre retten til å gå i religiøse og kulturelle plagg eller benytte religiøse symboler i det offentlige rom

- Vurdere nye finansieringsmodeller for tros- og livssynssamfunn
- Underlegge religiøse barne- og ungdomsorganisasjoner som får statlig støtte de samme reglene som andre barne- og ungdomsorganisasjoner.

### **Friskoler som supplement til den offentlige skolen**

For Venstre representerer friskolene et viktig supplement til den offentlige skolen. Friskoler kan bidra med nytenkning og gi nye erfaringer om pedagogikk og organisasjonsformer. I tillegg bidrar de til større valgfrihet for foreldre og barn. Det er viktig at livssyn, alternativ pedagogikk eller kvalitet legges til grunn når nye friskoler skal godkjennes. Venstre vil at friskoler skal være tilgjengelige uavhengig av foreldrenes økonomi, og det må settes klare grenser for hvor mye skolepenger hver elev skal betale. Friskoler skal ikke ha anledning til å generere fortjeneste til eierne gjennom direkte eller indirekte utbytte.

Venstre vil:

- Lage et regelverk som sikrer at eierne av friskoler ikke tar ut direkte eller indirekte utbytte fra friskoler som har offentlig finansiering
- Fjerne bestemmelsen om at friskoler mister statlig støtte ved en elevs ubegrunnede fravær ut over 20 dager, når skolen fortsatt har ansvar for eleven
- Ha krav om minimum antall elever for at en friskole skal bli etablert
- Tillate kringkastet reklame for politiske budskap fra partier, organisasjoner og trossamfunn
- Styrke FN's arbeid for livssyns- og etniske minoriteter

## **Høyre**

*Innstilling til stortingsvalgprogram 12. januar*

### **Mangfold i tros- og livssyn**

Høyre mener et fritt trosliv og religionsutøvelse er en grunnleggende menneskerettighet som må beskyttes.

Norge har og skal verne om et mangfold av tros- og livssyn. Høyre mener det er viktig å sikre mulighet for religionsutøvelse, samtidig som det er viktig å respektere og sikre sekulær og humanistisk, ikke-religiøs utøvelse ut fra den enkeltes tro og ønske. Respekt for den enkeltes tro eller ikke-tro er Høyres utgangspunkt. Samtidig har Norge som nasjon og samfunn en klar historisk tilknytning til den evangelisk-lutherske kristne tradisjon. Kirken er skilt fra staten, men ikke fra norsk kultur og tradisjon.

Høyre vil:

- Sikre en reell selvbestemmelsesrett i alle tros- og livssynssamfunn.
- Gjennomgå alle støtteordninger til trossamfunn
- Videreføre støtten til trosopplæring i Den norske kirke.
- Sikre vedlikehold av kirkebygg.
- Sikre gravferdsordninger for alle trossamfunn, også for humanistiske eller sekulære samfunn.
- Sørge for at ytringsfriheten fortsatt gjelder på samme måte for både religiøse og religionskritiske ytringer.

# Fremskrittspartiet

Tredjeutkast januar 2017

## Prinsippprogrammet

Kirke og stat

Fremskrittspartiet ser på den kristne kulturarven, vestlige verdier, og skille mellom religion og politikk som grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Religionsfrihet er en grunnleggende rettighet for den enkelte.

Alle trossamfunn bør være uavhengige og selv råde over sin arbeidsform, organisasjon og forkynnelse, forutsatt at det ikke medfører krenkelse eller overgrep mot medmennesker eller oppfordring til handlinger som bryter med norsk lov og regelverk. Både samfunnet, kirken og staten er best tjent med et skille mellom kirke og stat, da en politisk styrt kirke mister sin nødvendige legitimitet.

Våre folkevalgte representanter stilles fritt i spørsmål av religiøs og livssynsmessig karakter som ikke entydig dekkes av prinsipp- eller handlingsprogram.

## Handlingsprogrammet

Kristendommen og kristen kulturarv skal ha en sentral plass i både religions- livssyns- og etikkfaget (KRLE) og formålsparagrafen. Fremskrittspartiet mener at kristendommen skal ha en særstilling i KRLE-faget, og at det ikke skal være noen tvil om at skoleeier skal ha frihet til å trekke vår kristne kulturarv inn i skolehverdagen og at skolegudstjenester skal være lov. Det skal selvsagt også være mulig å søke fritak fra utøvende aktiviteter.

*(Et mindretall vil stryke avsnittet over.)*

FrP vil fjerne tilskuddsordningen for trossamfunn. Det opprettes en egen tilskuddsordning for å ivareta og vedlikeholde kirkebygg med kulturhistorisk verdi.

Fremskrittspartiet vil:

- sikre kristendom og den kristne kulturarv i grunnopplæringen
- ha respekt for kirkerommet, men ikke akseptere kirkeasyl